

ХУДОЖНЯ ДЕТАЛЬ ЯК ЗАСІБ КОМПОЗИЦІЙНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ

Г.О. Матковська

Національний технічний університет України «КПІ»

Робота присвячена дослідженню художньої деталі як засобу досягнення структурної і семантичної цілісностей художнього твору. Наведено типологічну класифікацію на основі функціонального підходу. Розглянено особливості функціонування деталей у тексті.

Ключові слова: художня деталь, художній текст, структура, композиція.

Работа посвящена исследованию художественной детали как средства достижения структурного и семантического единства художественного произведения. Приведена типологическая классификация, основанная на функциональном подходе. Рассмотрены особенности функционирования деталей в тексте.

Ключевые слова: художественная деталь, художественный текст, структура, композиция.

The paper deals with the literary details as means of achieving the structural and semantic integrity of a literary text. The classification typology based on the functional approach is described. The functional peculiarities of the literary details in a text are discussed.

Key words: literary detail, literary text, structure, composition.

Світ художнього твору є багатовимірним й неоднорідним. Його єдність і цілісність забезпечуються композицією, що володіє як структуруючо-організаційною функцією, так і енергією естетичного впливу на читача. Композиційні прийоми слугують засобами розташування автором необхідних смислових акцентів. Як стверджує В.Е. Халізов, сукупність композиційних прийомів і засобів стимулює й організовує сприйняття художнього твору [3]. Одним із засобів композиційної організації тексту є

художня деталь. Її використання у творах художньої літератури є важливим показником авторського стилю. Дослідниця В.А. Кухаренко вказує на значну потенціальну силу художньої деталі, що здатна активізувати сприйняття читача й утворювати асоціативні зв'язки [1, с.110]. Крім того, вона актуалізує прагматичну функцію тексту й впливає на його модальність.

Художня деталь визначається як особливо значущий елемент художнього твору, виразна подробиця, яка несе суттєві смислове й ідейно-емоційне навантаження. Можна стверджувати, що вона є активним інформаційним центром-носієм авторської інтенції, який, з одного боку, виконує функцію структурної організації твору, а з іншого – залишає простір для множинної інтерпретації тексту читачем.

В основі цього композиційного засобу лежить принцип відношення частини і цілого. З огляду на це художню деталь ототожнюють із синекдохою (різновидом метонімії) – стилістичною фігурою кількості, яка здійснює вторинну номінацію предмета, засновану на взаємозв'язку частини й цілого [2, с. 168-169]. Проте, на думку В.А. Кухаренко, ці лінгвістичні явища мають різну функціональну природу й механізми перенесення ознак при номінації [1, с. 111]. В основі типологічної класифікації деталей лежить функціональний підхід. З точки зору функцій, що вони виконують у тексті, розрізняють художні деталі зображення, уточнення, характерологічності й імплікації.

Художня деталь зображення використовується з метою створення візуального образу об'єкта або явища, що описують. Вона є складовим елементом опису природи або зовнішності. У виборі цього функціонального типу деталі реалізується точка зору автора, актуалізуються категорія модальності, прагматична напрямленість і системність тексту [1, с. 113]. Деталь уточнення застосовують із метою підкреслення достовірності інформації у тексті завдяки фіксації певної незначної на перший погляд подробиці [1, с. 114]. Завдяки їй автор здійснює опис практичного досвіду

персонажа, реалізує категорії антропоцентричності, локальності й темпоральності твору.

Характерологічна деталь є головним актуалізатором антропоцентричності й представлена сукупністю ознак персонажа, що розташовані по всій канві твору [1, с. 115]. Завдяки цьому функціональному типу деталей досягається ефект відсутності авторської точки зору. Автор не надає детальну, локально концентровану характеристику персонажа, а наповнює твір системою деталей, що здійснюють всебічний опис об'єкта або окреслюють його головну рису характеру. Цей прийом дозволяє досягти цілісності на рівні тексту і створює ефект вільної інтерпретації твору читачем. Імплікаційна деталь фіксує зовнішню характеристику об'єкта, за якою можливо інтерпретувати її глибинну суть. Вона є засобом створення під текстових зв'язків і реалізує категорії інформативності, антропоцентричності, системності й концептуальності [1, с. 115-116].

Отже, система художніх деталей виконує різноманітні функції у художніх творах, зокрема, виступає у якості одного із засобів досягнення структурно-семантичної єдності тексту, розширює інтерпретаційну компетенцію читача, викликає асоціативні зв'язки, що забезпечують динамічність опису.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кухаренко В. А. Интерпретация текста: Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. «Иностр. яз.» – 2-е изд., перераб. – М.: Просвещение, 1988. – 192 с.
2. Мороховский А.Н., Воробьева О.П., Лихошерст Н.И., Тимошенко З.В. Стилистика английского языка. — К.: Вища шк., 1991. — 272 с.
3. Хализев В. Е. Теория литературы : учебник для вузов. – 3-е изд., испр. и доп. – М. : Высш. шк., 2002. – 437с.